

24.09.2026

EM2026/15b

Naleraq

Jens NapätôK'

Åbningsdebat på baggrund af åbningstale af Formanden for Naalakkersuisut.

(Formanden for Naalakkersuisut)

Ord alene er ikke nok

Formand for Inatsisartut, formand for Naalakkersuisut, medlemmer af Inatsisartut og Naalakkersuisut, presse, organisationer, foreninger og borgere i hele landet.

I formanden for Naalakkersuisuts blev der fremlagt mange mål. Økonomi, børn, uddannelse, sundhed, erhvervsliv og vores lands plads i verden blev berørt.

Det er alt sammen vigtigt. Men for Naleraq er det vigtigste spørgsmål: Hvilke forbedringer vil borgerne mærke i deres hverdag? Hvornår bliver løfterne omsat til handling?

Valgløfter kan ikke glemmes, når valget er overstået. Når man giver borgerne løfter, må man også tage ansvar for at indfri dem.

Naleraq er her for at give borgerne en stemme. Vi har også et ansvar for at fremlægge løsninger.

Ord alene er ikke nok. Der skal handles.

1 Hvem repræsenterer Naleraq - hvem arbejder vi for?

Når vi taler på vegne af Naleraq, tager vi udgangspunkt i forholdene for borgerne på kysten, familierne, fiskerne, fangerne, lønmodtagerne, de selvstændige, de ældre og de unge.

Ved valget betroede borgerne os deres tillid og deres håb. Den tillid forpligter.

Når vi lytter til borgerne, hører vi om stigende leveomkostninger, transportproblemer, boligmangel og ulige adgang til sundhedsydelser.

Derfor må vi, når vi vurderer politiske beslutninger, spørge: Hvordan påvirker de borgernes hverdag?

2 Samarbejde og oppositionens ansvar

Naalakkersuisut har fremhævet, at samarbejde er vigtigt. Det er vi enige i.

Men samarbejde betyder ikke, at man altid skal være enig med Naalakkersuisut. At kunne stille spørgsmål, kritisere og fremlægge alternative forslag er også en del af samarbejdet.

Vi er valgt til Inatsisartut for at repræsentere borgerne. Derfor har vi pligt til at føre kontrol med Naalakkersuisuts arbejde.

Hvis Naalakkersuisuts beslutninger skader borgerne, vil vi sige det. Vi vil kræve en forklaring og fremlægge løsninger.

Naleraq er ikke her for at finde fejl for fejlenes skyld. Vi varetager vores ansvar som opposition. Selv når debatten er skarp, skal målet være at finde bedre løsninger for borgerne.

3 Stigende leveomkostninger og adgang til varer

Borgerne kæmper for at få råd til deres daglige udgifter. Priserne på varer, transport og bolig påvirker familiernes økonomi.

Naalakkersuisut kan ikke nøjes med at sige, at borgernes økonomi er blevet bedre. Hvis stigende indtægter bliver ædt op af stigende udgifter, hvilken forbedring mærker familierne så i deres hverdag?

Politik kan ikke vurderes ud fra tal alene. Vi må også se på, hvor meget familierne har tilbage at leve for, når udgifterne er betalt.

Det er ikke kun priserne i butikkerne på kysten, vi stiller spørgsmål til. Vareudvalget er også vigtigt. Hvis mulighederne er begrænsede for dem, der på grund af allergi har behov for særlige fødevarer, kan det få stor betydning for deres hverdag.

Ingen bør være nødt til at flytte, fordi de ikke kan få de fødevarer, de har brug for, dér hvor de bor.

Hvordan vil Naalakkersuisut gøre varerne mere overkommelige for borgerne og sikre forsyningen af nødvendige varer på kysten?

4 Transport og lufthavnenes betydning for borgerne

De nye lufthavne skaber håb. Håb om bedre og billigere transport og flere muligheder på kysten.

Men borgerne på kysten fortæller stadig om dyr og besværlig transport. Det mærkes især i de afsidesliggende byer og bygder.

Når en studerende ikke kan nå frem til sit uddannelsessted, en medarbejder ikke kan komme på arbejde, og familier må vente i dagevis på at komme hjem, er transportløsningerne ikke gode nok.

Helikoptertransport kan ikke alene løse alle problemerne. Vejret kan heller ikke være den eneste forklaring. Vi må se på, hvordan transporten bliver planlagt og koordineret.

At bygge lufthavne er ikke et mål i sig selv. Målet må være, at borgerne lettere kan rejse og til priser, de har råd til.

Hvordan vil Naalakkersuisut løse transportproblemerne på kysten? Og hvornår vil forbedringerne kunne mærkes?

5 Boliger til familier unge og ældre

En tryk bolig er grundlaget for hverdagen. Unge skal have en bolig, så de kan begynde et selvstændigt liv. Familier har brug for et trygt hjem til deres børn, og ældre skal kunne bo i boliger, der passer til deres behov.

Hvis boligreformen medfører meget store stigninger i boligudgifterne, hvordan skal familier, der allerede er økonomisk pressede, så få råd?

Det må Naalakkersuisut give et klart svar på. Reformens konsekvenser for familierne skal være kendte.

Vi har brug for flere og billigere boliger. Vi må også sikre egnede boliger til ældre og gangbesværede.

Da Naleraq var en del af Naalakkersuisut, satte vi initiativer om ungdomsboliger i gang. De skal videreføres i takt med behovet.

Vi har også tidligere foreslået bedre muligheder for selvbyggeri i bygder og afsidesliggende områder. De, der ønsker at få deres eget hjem, skal have mulighed for det.

Hvilke boliger vil Naalakkersuisut etablere, hvor og hvornår? Og hvordan vil Naalakkersuisut sikre, at borgerne har råd til at bo i dem?

6 Priser på el og vand

De stigende priser på el og vand lægger yderligere pres på familiernes økonomi.

Når priserne stiger med 7 procent om året i tre år, skal familierne betale det oven i prisstigningerne på varer, transport og bolig. Hvor skal familierne finde de penge?

Har Naalakkersuisut beregnet de samlede konsekvenser af prisstigningerne for familierne? Og hvordan vil Naalakkersuisut sikre, at borgernes udgifter bliver lettet?

Tilskud kan være nødvendige. Men det er ikke en løsning blot at give tilskud, mens priserne bliver ved med at stige. Naalakkersuisut må gribe ind over for det, der driver priserne op, så borgerne kan leve af deres egne indtægter.

7 Arbejdspladser indtægter og eget initiativ

Hvis vi vil styrke vores lands økonomi, må vi give borgerne mulighed for at få arbejde, drive erhverv og tage egne initiativer.

Lovgivningen skal tage højde for fiskernes, fangernes, de selvstændiges og lønmodtagernes vilkår. Mennesker har forskellige økonomiske muligheder, og levevilkårene på kysten varierer fra sted til sted.

Forholdene her i landet er ikke de samme som i Danmark eller andre lande. Derfor skal ordningerne tilpasses vores land.

Vi skal styrke borgernes muligheder for at forsørge sig selv og tage egne initiativer. Det kræver arbejdspladser, ordentlige lønninger og muligheder for at drive erhverv.

8 Hele kysten skal udvikles

Vores land kan ikke udvikles med blikket rettet mod Nuuk alene.

Borgerne på kysten har brug for boliger, gode skoler, havne og kajanlæg. Transport, fragt og internetforbindelser er vigtige for både hverdagen og erhvervslivet.

Borgerne kan ikke nøjes med forklaringer om, at planer undersøges, at der søges efter løsninger, eller at projekter udsættes. De vil også vide, hvornår projekterne bliver færdige.

Hvilke projekter på kysten vil Naalakkersuisut prioritere? Hvordan skal de finansieres, og hvornår skal de være færdige?

Når det gælder internetforbindelser, bør det også vurderes, om Starlink og lignende løsninger kan bidrage til at forbedre mulighederne.

Vi kan ikke acceptere, at borgerne har færre muligheder på grund af, hvor de bor. Hele kysten skal udvikles.

9 Mere lige adgang til sundhedsydelser

Borgerne på kysten skal have bedre adgang til lægehjælp, undersøgelser og behandling.

Naleraq har allerede påpeget behovet for CT- og MR-scannere, især i Ilulissat og Nordgrønland. Hvis man anerkender behovet, må det følges op med konkret handling.

Moderne udstyr, blodprøver og undersøgelser er vigtige for at opdage sygdomme tidligt. Borgernes muligheder for at få opdaget sygdom må ikke afhænge af, hvor de bor.

Anbefalingerne om sundhedsvæsenets organisering skal bruges. Når undersøgelserne er afsluttet, må Naalakkersuisut gøre det klart, hvilke anbefalinger man vil følge.

Tandpleje og specialuddannelse skal heller ikke tilrettelægges med Nuuk som det eneste udgangspunkt. Behovene på kysten skal indgå i planlægningen.

Naalakkersuisut må klart fremlægge, hvor, hvornår og hvordan adgangen til sundhedsydelse skal forbedres, og hvordan det skal finansieres.

10 Finansiering og inddragelse af fiskerne

Fiskeriet er et af vores lands vigtigste erhverv. Mange familier lever af fiskeriet, og fiskerne yder et stort bidrag til vores lands økonomi gennem deres arbejde i dårligt vejr og i mørke.

Derfor skal fiskerilovgivningen tilpasses fiskernes daglige arbejde. Fiskernes muligheder for at investere skal også forbedres.

Når det er svært at få finansiering gennem bankerne, er der behov for en fond for fiskere eller bedre muligheder gennem ESU.

Naleraq har tidligere fremsat et forslag om ESU. Dengang fik vi at vide, at arbejdet var i gang. Vi venter stadig på, at det bliver færdigt.

Hvornår vil Naalakkersuisut fremlægge en løsning? Fiskerne kan ikke holdes hen i uvished i årevis.

Fiskerorganisationernes viden skal indgå i fiskeripolitikken. Ved siden af udenlandske eksperter skal der også lyttes til vores egne fiskeres daglige erfaringer.

Derfor har vi brug for et permanent rådgivende forum eller en fast mødeordning med deltagelse af fiskernes foreninger.

Det er ikke nok at høre fiskerne én gang. De skal inddrages i beslutningerne.

11 Fangernes erfaringer og levevilkår

Fangsten er vigtig for vores kultur og vores erhvervsliv. Fangernes viden om vejret, isen, dyrenes bevægelser og fangstområderne skal bruges i lovgivningen og i beslutningerne.

Hvis mennesker, der har været fangere hele deres liv, mister deres erhvervsfangerbevis, når de får alderspension eller offentlig hjælp, kan det få store konsekvenser for både deres levevilkår og deres identitet.

Derfor må Naalakkersuisut vurdere, hvilke konsekvenser reglerne har for fangerne, og tilpasse dem, hvor det er nødvendigt.

Vi skal respektere fangernes erfaringer. Og når vi træffer beslutninger om deres vilkår, skal de selv være med.

12 Afslutning

Formand for Naalakkersuisut - medlemmer af Inatsisartut.

Efter åbningstalen står borgernes spørgsmål stadig ubesvarede: Hvordan bliver det lettere at få hverdagen til at hænge sammen? Hvornår bliver transporten bedre? Hvor og hvornår bliver boligforholdene og adgangen til sundhedsydelser forbedret?

Naleraq er klar til at samarbejde. Vi vil deltage i arbejdet med løsninger, der gavner borgerne, og vi vil sige fra, når der træffes utilfredsstillende beslutninger.

Vi kræver realistiske planer fra Naalakkersuisut med finansiering og tidsfrister. Så kan vi følge fremdriften og se, hvad borgerne får ud af arbejdet.

Vi skal forme vores lands fremtid sammen med borgerne. Borgerne på kysten, fiskerne og fangerne skal høres, når beslutningerne træffes.

Naleraq er stadig Naleraq. Vores farve er stadig orange.

Vores ansvar over for borgerne er uændret.

Ord alene er ikke nok. Der skal handles.

Tak.